

Alkusanat

Kiusaamisesta on kokemuksia miltei jokaisella. Joku on ollut itse kiusaamisen kohteena tai kiusaajana, toinen on seurannut kiusaamista sivusta ystäviensä tai tuttaviansa kokemana. Viime aikoina kiusaamisesta on alettu puhua ääneen. Siitä huolimatta kiusaamista tapahtuu, ja sitä tapahtuu piilossa. Kiusaamiseen liittyy paljon pelkoa, häpeää ja syyllisyyttä – ja usein turhaan.

Kiusaamisella voi olla vaikutusta lapsen itsetuntoon, motivaatioon, oppimiseen, kouluviihtyvyyteen, kaverisuhteisiin ja jopa ammatinvalintaan. Kiusaamisen havaitseminen ja siihen puuttuminen ovat hyvinvoinnin perustekijöitä. Jokaisella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Tässä teoksessa lähtökohtana on lapsen paras, sillä se on sekä koulun että kodin toiminnan tavoite.

Teoksessa käsitellään kiusaamista sekä vanhempien että koulun näkökulmasta. Toisen osapuolen näkemyksen ymmärtäminen auttaa myös itseä toimimaan. Siksi koulun onkin hyvä ymmärtää, mitä näkökulmia vanhemmilla on, ja vanhempien on hyvä nähdä, mistä näkökulmista koulun henkilöstö tarkastelee kiusaamista.

Kun omaa lasta kiusataan tai hän on kiusattu, vanhemmalle tieto tulee useimmiten yllätyksenä. Joskus siitä on ehkä aavistanut jotain, mutta ei ole halunnut tai uskaltanut myöntää asiaa itselleen. Tieto voi

tulla puhelinsoittona tai lapsi tulee kotiin itkien tai kieltäytyy lähtemästä kouluun. Se on kuin isku palleaan. Tietoisuus salpauttaa hengityksen. Lamaannus iskee. Sitten ryöpsähtävät tunteet: viha, suuttumus, ärtyminen, neuvottomuus, avuttomuus, ahdistus, häpeä, syyllisyys ja toivottomuus. Mitä minun pitäisi tehdä? Miten tässä tulisi menetellä?

Ensimmäinen tunne on useimmiten ahdistus tai häpeä. Miksi minun lastani kiusataan? Miksi lapseni on kiusaaja? Onko hänessä jotain vikaa? Millä oikeudella häntä kiusataan? Ahdistuksen kanssa voidaan kokea myös syyllisyyden tunteita. Enkö ole osannut kasvattaa lastani niin että hän ei joutuisi kiusaamisen kohteeksi? Jos vanhempi on itse kokenut koulukiusaamista, hän saattaa pelätä, että nytkö sama kiirastuli alkaa, jota hän on itse kokenut kouluaikanaan. Mitä olen tehnyt väärin? Mitä minun olisi pitänyt tehdä toisin? Tämän jälkeen voi tulla myös vihan tunteita. Miksi kukaan ei puutu? Miksi koulu ei tee sitä, mikä kuuluu sille? Miksi muiden vanhemmat eivät tee mitään? Eivätkö muut lapset puolusta? Kun tällaisten tunteiden vallassa alkaa selvittää tilannetta, se voi ajautua umpikujaan.

Kiusaaminen saattaa pysyä koulun henkilökunnalta huomaamattomissa. Opettaja ei ole havainnut sitä tai kun havaitsee, kiusaamista on jo tapahtunut pitkän aikaa. Todellisuus ryöpsähtää silmille, ja tilanteessa voi kokea avuttomuutta. Mitä olisi viisasta tehdä? Miten voin olla varma, että saan kiusaamisen lakkaamaan? Miten vanhemmat reagoivat asiaan? Miltä tilanne näyttää luokan tai ryhmän käyttäytymisessä?

Tämän teoksen tavoitteena on tukea vanhempaa silloin kun lapsi on kiusaamisessa mukana, kokijana tai tekijänä. Teoksessa käsitellään koulun henkilöstön toimintaa kiusaamistilanteissa sekä sitä, miten hankalia vuorovaikutustilanteita voi käsitellä yhdessä koulun ja vanhempien kesken. Kirjassa pyritään antamaan konkreettisia vaihtoehtoja, miten voisi menetellä. Ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa tapaa, mutta tietyt toimintalinjaukset ovat olemassa. Tässä teoksessa käsitellään arkisesti, miten kiusaaminen ymmärretään, mitä on hyvä tietää kiusaamisen ilmiöstä, miten siihen voi puuttua, miten siitä voi selvitä ja miten vanhempi voi tukea lasta. Jo se, että ymmärtää kiusaamisilmiön luonteen ja miksi kiusaamista ilmenee, auttaa kiusattua selviytymään paremmin elämässään.

Tämän teoksen tarkoitus on auttaa niissä tilanteissa, kun mieli on täynnä kysymyksiä eikä ratkaisua tahdo löytyä. On hyvä tietää, mistä kiusaamisesta on kysymys. On myös helpottavaa tietää, että siitä voi selvitä.

Keski-Suomen Opiston lehtori Tanja Leppä on kirjoittanut sivut 85–90. Muu osa teosta on Päivi Hamaruksen kirjoittama. Lämmin kiitos Tanjalle hyvästä yhteistyöstä!

Suomen Tietokirjailijat ry:tä haluan kiittää saamastani tuesta sekä mahdollisuudesta kirjoittaa teosta Sillankorvan residenssissä. Kiitos niille vanhemmille, jotka ovat lukeneet käsikirjoituksen ja kommentoineet sitä.

Sunnuntaisuomalainen haki vuonna 2007 lukijoiden kokemuksia koulukiusaamisesta. Tämän teoksen esimerkeistä osa on näistä kirjoituksista. Lämmin kiitos niille henkilöille, jotka ovat jakaneet kokemuksiaan. Haluan kiittää myös yhteistyössä mukana ollutta koulua ja erityisesti koulun kuvaamataidon opettaja Stig Rönkvistiä ja oppilas Heta Mäkistä, jonka piirrookset ovat tämän kirjan etu- ja takakannessa.

Kiitän lämpimästi työnantajaani Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta, joka on antanut mahdollisuuden kehittää asiantuntemustani kouluhyvinvoinnin edistämiseksi. Lopuksi kiitän perhettäni kaikinpuolisesta tuesta. Lämpimät ajatukset aviomiehelleni, joka on herännyt yölampun valoon lukuisina öinä.

Jyväskylässä 20.7.2012

Päivi Hamarus